

Joensuun kaupungin lukioiden opinto-ohjaajien ja erityisopettajan kannanotto luonnoksesta ”Hallituksen esitys eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta”

OPINTO-OHJAUKSEN RESURSSIT

Opinto-ohjauksen tärkeimmät ydintehtävät ovat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilaskirjoitussuunnitelman ja alustavan jatko-opiskelusuunnitelman laatiminen jokaiselle opiskelijalle lukio-opintojen aikana. Tämän toteutuminen voidaan turvata vain resurssioimalla se opinto-ohjaajien työaikaan.

Koulutuksen järjestäjä on lakiluonnoksen mukaan velvoitettu lisäämään opinto-ohjaajan antamaa henkilökohtaista ohjausta lukiolaisille. Tämä on selkeä ja tarpeellinen parannus nykyiseen verrattuna ja edellyttää, että opinto-ohjauksen resurssit henkilökohtaiseen ohjaukseen todella lisääntyvät lain edellyttämällä tavalla.

Matemaattinen kaava on mainittu tekstissä sivuilla 33-34. Lisäys nykyiseen verrattuna on **45 min / lukuvuosi / opiskelija, eli yhteensä 3-4 vuotta x 45 min / opiskelija**. Esimerkiksi Joensuun yhteiskoulun lukion (jatkossa JYK) noin 650 opiskelijan kohdalla lain edellyttämällä tavalla tarvitaan 487,5 tuntia koulutetulle opinto-ohjaajalle kohdennettua resurssia lisää/vuosi. Laskentakaavan mukainen lisäresurssi tulee kohdentaa opinto-ohjaukseen joko erikseen korvattavana lisätyöaikana tai lisätyövoimana.

Tämän laskentakaavan lisäksi tulisi huomioida kuinka paljon ohjattavia/opinto-ohjaaja on tällä hetkellä mikäli opiskelijan saama ohjauksen määrä halutaan turvata. Ohjattavien maksimi määrä/opinto-ohjaaja on siksi erittäin tärkeä määritellä. Eduskunnan sivistysvaliokunnan ja Suomen opinto-ohjaajat ry:n esittämä tavoite on jo yli 10 vuoden ajan ollut max. 250 ohjattavaa/opinto-ohjaaja. Esimerkiksi Jykin lukiossa ohjattavia on tällä hetkellä n.325 /opo. Huomioitava on myös se, että lukion erityislinjoilla (IB-, urheilu-, musiikin- ja ilmaisunlinjoilla) opiskelevat tarvitsevat usein yleislinjalaisia enemmän ohjausta mm. poikkeavan tuntijaon ja yksilöllisten opintosuunnitelmien vuoksi. Samoin maahanmuuttajataustaiset ja erityistä/opiskelijahuollollista tukea tarvitsevat nuoret tarvitsevat usein enemmän ohjausaikaa.

Lain edellyttämällä tavalla yhtä opintonsa keskeyttäneitä kohden (noin 2 % valtakunnallisesti) tulisi varata 60 minuuttia ohjausta, mikä matemaattisella keskeyttäneiden kaavalla esimerkkinä olevan JYK:n lukion kohdalla tarkoittaisi noin 13 tuntia vuodessa.

Jälkiohjaukseen (= jo ylioppilaaksi valmistuneiden vailla opiskelupaikkaa olevien ohjaus) luonnoksessa on ehdotettu 30 minuuttia (pidämme aikaresurssia alimitoitettuna) opiskelijaa kohden, joka JYK:n lukion kohdalla tarkoittaisi noin 105 tuntia vuodessa. Tekstissä s. 32 mainittua kohtaa jälkiohjaukseen liittyen ”Ohjaukseen liittyvän valmistelutyön määrä sen sijaan ei lisääntyisi” me lukion opinto-ohjaajat pidämme epärealistisena näkemyksenä. Ohjaustyö vaatii aina valmistelua. Olisi käytännöllisintä, että yhteishaun tulosten selvittyä jälkiohjauksesta vastaisi kesäaikana ensisijaisesti Ohjaamo ja koulujen työaikoina opinto-ohjaajat. Ylioppilaiden kohdalla kesällä tapahtuva jälkiohjaus lienee enmmänkin elämäntilanteen/välivuoden suunnittelua. Koulutukseen hakeutumisen ohjaus siirtyy yleensä seuraavaan hakukertaan (syksy/kevät).

Ylioppilaskirjoitusten uusiminen rajoituksetta tullee jatkossa myös lisäämään opinto-ohjaajan työtä. Laskennallisesti voidaan arvioida lisäyksen olevan keskimäärin 10 minuuttia uusijaa kohden. JYK:n lukion kohdalla tämä tarkoittaisi noin 35 tuntia vuodessa.

Yhteensä nämä lisätyöt edellyttäisivät esimerkkinä käytetyn JYK:n lukion kohdalla minimissään 487,5 + 13 + 105 + 35 = 640,5 tuntia vuodessa lisäresurssia opinto-ohjaukseen.

LISÄNÄKÖKULMIA OHJAUKSEEN (välivuodet, työelämä- ja korkea-asteysteistyö)

Välivuodet nähdään luonnoksessa lähes yksinomaan ongelmallisina, eikä tekstissä puututa niiden syihin. Keskeisimpänä syynä välivuosiin lienee riittävän jatko-opinto-ohjauksen puute (= ohjausresurssien riittämättömyys). Esimerkkinä olevassa JYKin lukiossa on vuosittain ohjattavia abeja yli 100/opinto-ohjaaja. Toinen syy on ns. korkea-asteen ”pakkohaku”, jonka vuoksi nuoret saattavat hakea kohteisiin, joihin he eivät tosiasiallisesti edes halua opiskelemaan. He näkyvät tilastoissa hakijoina, jotka eivät suoraan päässeet opiskelemaan korkea-asteelle. Oma merkityksensä on varmasti myös sillä, että moni abiturientti kokee itsensä kirjoitusten jälkeen niin uupuneeksi, ettei jaksakaan hakeutua jatko-opintoihin heti samana keväänä. Asevelvollisuuden tai siviilipalveluksen vaikutusta välivuosiin ei tekstissä käsitellä lainkaan, muutoin kuin lukion keskeyttämisen syynä. Monet nuoret (miehet) hakevat keväällä korkea-asteen opintoihin, saavat opiskelupaikan, mutta eivät seuraavassa tammikuussa alkavan ja usein noin kalenterivuoden kestävästä asevelvollisuuden vuoksi aloita opintoja vielä toisenakaan vuonna. Näin ollen asevelvollisuuden tai siviilipalveluksen suorittaminen voi johtaa kahteen välivuoteen.

Jo yhden korkeakoulututkinnon suorittaneiden siirtyminen eri valintaväylään kuin ensikertaa hakijat, olisi aito keino nopeuttaa nuorten pääsyä korkea-asteelle.

Työelämä- ja yrittäjyysyhteistyötä lukioissa tulisi vahvistaa entisestään. Lukio ei saa olla mikään työelämästä ja yrittäjyydestä ulkopuolinen saareke, vaan yhteistyön muotoja tulisi kehittää koko kouluuyhteisön voimin. Lukion opiskelijoillekin on tärkeää tarjota mahdollisuuksia tutustua eri ammatteihin ja työelämään ennen ammatinvalintaratkaisun tekemistä.

Lukioiden yhteistyötä korkea-asteen oppilaitosten kanssa olisi kehitettävä entisestään tulevaisuudessa. Luonnoksessa oli mainittu hyviä ehdotuksia/näkökulmia tähän asiaan. Parhaimmillaan hyvin toimivalla yhteistyöllä voidaan nopeuttaa lukiolaisten siirtymää korkea-asteen opintoihin.

AMK ja YLIOPISTOJEN OPISKELIJAVALINTOJEN UUDISTAMINEN

Nyt samaan aikaan käynnissä oleva ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen pisteytysmalliuudistus ja siirtyminen enemmän ns. suoravalintaan tulee väistämättä vaikuttamaan lukio-opiskelijoiden arkeen ja opinto-ohjauksen tarpeeseen merkittäväällä tavalla. Pisteytysmallien yhtenäistäminen on kiistatta hyvä uudistus. Uhkana kuitenkin on, että lukiosta tulee entistä kuormittavampi, kun jatkossa korkea-asteen opiskelijavalinnat tehdään pääasiallisesti (2/3-osaa) ylioppilastutkinnon arvosanoilla (tekstissä sivulla 15) ja valintakokeilla enää vain noin kolmasosa.

Tekstissä (s. 11) mainitaan edelleen neljä pakollista ainetta ylioppilaskirjoituksiin, mutta tosiasiallisesti kirjoitettavien aineiden määrä kasvaa, jos ammattikorkeakoulujen suunnitelma viidestä pisteytettävästä aineesta ja yliopistojen suunnitelma jopa kuudesta aineesta toteutuvat. Jatkossa harva lukiolainen tulee enää kirjoittamaan pelkkää neljää pakollista ainetta, vaan opiskelijavalinnoissa pärjätäkseen on otettava viisi, mieluummin kuusi tai jopa enemmän kirjoitettavia aineita.

Ks. Yliopiston opiskelijavalintojen uudistamishanke: http://oha-forum.fi/public_html/wordpress/wp-content/uploads/2018/02/pistetaulukot_nettiin.pdf

Ks. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämishanke: <http://docplayer.fi/65748716-Ammattikorkeakoulujen-opiskelijavalintojen-kehittamishanke.html>

ERITYISOPETUKSEN NÄKÖKULMA

Lukion erityinen tuki poikkeaa luonteeltaan perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta. Lukiossa oppimisen tukea annetaan tarpeen mukaan, tällöin **ei ole tarpeen säätää päätöksentekoa koskevista menettelyistä**. Tämä on myös luonnoksessa oleva esitys.

Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. On myös mielekästä kirjata tukitoimet opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan, mikäli opiskelija näin haluaa.

Oikeudesta oppimisen tukeen olisi kuitenkin opiskelijoiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi säädettävä laissa. Opiskelijalla, jolla oppimisvaikeuksien vuoksi on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, tulee olla oikeus saada tarpeidensa mukaisesti erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea. **Opiskelijoilla on yhä enemmän keskittymisvaikeuksia ja puutteita opiskelutaidoissa, näihin tarvitaan tukea ns. perinteisten oppimisvaikeuksien (mm. lukihäiriöt) ohella**. Myös hankala perhe- tai muu elämäntilanne voi heijastua opinnoissa oppimisvaikeuksina. **Oppimisen tuen saaminen ei voi edellyttää lääketieteellistä diagnoosia tai muuta lääkärin lausuntoa**, mutta opiskelijan suostumuksella tällaista selvitystä voidaan hyödyntää tuen tarpeen arvioinnissa.

Erytystä tukea antavat aineenopettajat omassa oppiaineessaan. Erityisopettajan antama erityisopetus on pedagogista tukea ja painottuu opiskeluteknikan omaksumiseen ja harjoitteluun. **Erityisopetuksen tulee olla erityisopettajan antamaa ja opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun asetukseen (986/1998) lisättäisiin säännökset lukion erityisopettajan kelpoisuudesta. On tärkeää, että erityisopetuksessa lukiossa säädetään laissa**. Erityisopettajilla on käytännössä myös aineenopettajia tukeva konsultatiivinen rooli opetuksen toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Lisääntynyt erityisen tuen tarve ja sen ulottaminen entistä laajemmalle joukolle tarkoittaa myös resurssin kasvua. **Erityisopetuksen resurssi kasvaa esityksen mukaan yli kolmanneksella** (kustannukset arvion mukaan 4,94 milj.euroa, lisäys nykyiseen 1,84 milj) eli 37%. Kuinka tämä resurssi on tarkoitus toteuttaa? Nykyisellään esim. Jykissä on erityisopetuksen resurssi 10h/vko, kasvaako resurssi samassa suhteessa 3-4h/vko lisää? **Nykyisellä tuntiresurssilla ei pystytä vastaamaan lisääntyneeseen erityisopetuksen tarpeeseen**.